

14. Bondarenko, V. V. (2018) Profesiyna pidhotovka pratsivnykiv patrol'noyi politsiyi: zmist i perspektyvni napryamy [Professional training of patrol police officers: content and promising directions] : monohraf. Kyiv : FOP Kandyba T. P., 524 p. [in Ukr].

ABSTRACT

Andrii Sobakar, Vladyslav Mykhailov. Administrative and legal guarantees of ensuring legality and discipline in the activities of the patrol police and ways of increase the efficiency of its implementation. In the article, based on the analysis of the current legislation of Ukraine and the practice of its application, the theoretical understanding of a number of scientific works from various fields of knowledge, the essence, significance and peculiarities of ensuring discipline and legality in the activities of the patrol police based on the application of a number of administrative and legal guarantees are clarified.

The direct dependence of the effectiveness of the implementation of administrative and legal guarantees as tools for ensuring legality and discipline in the activities of the patrol police has been proven.

The characteristic features of legal guarantees of ensuring legality and discipline in police activity have been established, among which: first, their mandatory normative consolidation, because the guarantees are fixed by the legislator in normative acts and, by virtue of this, acquire a legal character; secondly, the creation by the state of a system of legal means that contribute to the legitimate realization of the legal status of police officers; thirdly, they act as concrete, specific legal norms regulating police activity.

The essence and types of guarantees of compliance with discipline and legality in the activities of the patrol police are clarified, which are combined into two groups: general-social and special (normative, organizational, financial-economic, material-technical, professional-competent, psychological-professional), at the same time, the meaning and features of each of them are clarified.

A number of proposals and recommendations aimed at increasing the effectiveness of administrative and legal enforcement of lawfulness and discipline in the activities of the patrol police have been formulated, including by: stopping the practice of using statistical, quantitative indicators to evaluate the activities of patrol police officers; continuing the development of external and internal mechanisms of control over police activities, as mentioned above, in particular with the participation of experts, representatives of civil society, focusing on measures that would make it possible to effectively prevent police abuse of power, etc.

Keywords: *legality, discipline, control, public control, public, police, patrol police, guarantees, administrative-legal guarantees, guarantees of legality.*

УДК 316:342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-21-27

Алла ДЕМИЧЕВА®

кандидат соціологічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

РОЛЬ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ВИВЧЕННІ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Обґрунтовано важливість ролі соціологічної інформації для забезпечення діяльності поліції згідно з європейськими стандартами та національним законодавством, зокрема принципом дотримання прав людини. Доводиться, що соціологічні дослідження є вагомим джерелом альтернативної офіційної інформації щодо (не)дотримання прав людини з боку української поліції, що обумовлена відсутністю публічної офіційної інформації щодо порушень, неефективною системою збору та аналізу скарг на дії працівників поліції, незверненням значної кількості потерпілих зі скаргами. Наводяться результати соціологічних досліджень провідних правозахисних громадських організацій та авторського опитування за темою прав людини в діяльності поліції України.

Ключові слова: *права людини, Національна поліція України, права людини в діяльності поліції, соціологічна інформація, аналітичні звіти, дослідження.*

© А. Демичева, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2997-3020>

demicheva.alla@gmail.com

Постановка проблеми. Дослідження різних аспектів, пов'язаних із дотриманням прав людини працівниками поліції, відбуваються переважно у межах грантових програм та здійснюються міжнародними та національними громадськими правозахисними організаціями. Ці інституції працюють одночасно в таких напрямках, як захист прав людини в конкретних випадках (адвокація); поширення інформації про права людини, правопросвітницька робота; аналіз стану дотримання прав людини, в тому числі й через соціологічні дослідження [1, с. 68]. З іншого боку, необхідно відзначити опитування громадськості щодо оцінки рівня довіри (включає питання щодо поведінки поліцейських під час взаємодії з громадянами, видів неналежного поведінки) населення до Національної поліції на загальнодержавному рівні на замовлення державної установи «Центр обслуговування підрозділів Національної поліції України», проведені у 2019 та 2020 рр. та оприлюднені на сайті Національної поліції України (далі – НПУ) [2–3]. Отже, йдеться про те, що соціологічна інформація є потужним джерелом знань про реальний стан дотримання поліцією прав людини, думку громадськості про це питання, що презентується в інформаційних та аналітичних звітах, і яка має стати однією з підстав для прийняття відповідних рішень з боку керівництва.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Українські правозахисні громадські організації та різноманітні напрямки їх діяльності досліджувалися у працях Н. Беляєвої, О. Ващука, І. Грицай, О. Даркова, Л. Ємця, Т. Матвєєвої, Д. Мазурука, М. Новікова та ін. Інший масив джерел становлять власне аналітичні звіти, результати соціологічних досліджень, проведених Харківським інститутом соціальних досліджень, Експертним центром з прав людини, Асоціацією українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів та ін.

Метою статті є огляд соціологічної інформації, зокрема результатів соціологічних досліджень, щодо дотримання прав людини з боку працівників поліції та презентація результатів дослідження, проведеного серед здобувачів вищої освіти науковою лабораторією соціологічних та кримінально-правових досліджень ДДУВС за цією темою.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна неурядова громадська організація Amnesty International ще у 2005 р. у доповіді «Час діяти: катування та жорстоке поводження із затриманими в міліції» та у 2011 р. у звіті «За відсутності складу злочину: ціна безкарності працівників правоохоронних органів в Україні», досліджуючи порушення прав людини українською міліцією, зробила висновок про значне поширення порушень прав людини в міліції та існування культури безкарності за кримінальні вчинки, включаючи катування та вимагання, скоєні правоохоронцями в ході їхньої роботи. У виданні 2011 р. зазначається, що «правоохоронці в Україні систематично порушують права людини, незважаючи на зростання зусиль, спрямованих на вирішення цієї проблеми, та зростаючого засудження цього явища громадськістю. Неспроможність відповідних відомств вирішити цю проблему та високий рівень корупції в МВС призводить до того, що люди, які стикаються з правоохоронцями, наражаються на ризик поганого поводження з ними – від словесних нападів до катування та інших видів жорстокого поводження, включаючи смертельні ушкодження. Розслідування цих подій часто затримується та є неефективним і упередженим, що тільки сприяє подальшому розвитку культури безкарності серед правоохоронців» [4, с. 57].

Вагомий внесок у розуміння системних поширених порушень прав людини національною поліцією України належить ГО «Харківський інститут соціальних досліджень» (ХІСД), який упродовж багатьох років, зокрема з 2004 р., здійснює Національний моніторинг незаконного насильства в поліції, останній етап на даний час відбувся у 2020 р. [5–6]. Отже, ХІСДом накопичено значний емпіричний матеріал, який ілюструє проблематику порушення/дотримання прав людини поліцією у загальноукраїнському контексті та є важливим джерелом інформації про стан справ. Зазначимо, що важливим у цій темі є аспект ставлення громадян до порушення прав людини в цілому та можливості застосування насильства з боку працівників НПУ. Думка українців про те, коли та проти кого можливо застосування побоїв, знущань або катувань, є такою: 79,1 % вважають, що ніколи та проти нікого, 14,9 % допускають використання катувань та незаконного насильства «у крайніх випадках»; 5,4 % «стосовно окремих осіб» (терористів; підозрюваних у злочинах проти дітей), 1,1 % зазначили, що робота поліції без цього неможлива. Серед тих, хто виправдовує використання катувань, знущань та побоїв у діяльності поліції, найчастіше поширені

такі аргументи: задля «розкриття особливо тяжких злочинів» та для «запобігання терористичному акту» [6, с. 41].

Серед основних чинників порушення прав людини та застосування насильства з боку працівників НПУ, на думку українців, є: безкарність працівників поліції, які застосовують незаконні методи в роботі (55,7 %); поганий добір кадрів, унаслідок чого до поліції потрапляють люди із садистськими нахилами (47,3 %); невисокий загальнопрофесійний і культурний рівень співробітників поліції (39,4 %); слабкий контроль з боку керівництва (30 %); недосконалість законодавства (26 %); існування показників у звітності та традиція в роботі поліції (24,6 %) [6, с. 51-52].

У дослідженні 2017 р. «Неналежне поводження в діяльності Національної поліції України: прояви, поширеність, причини», проведеного ГО «Експертний центр з прав людини» у співпраці з Управлінням забезпечення прав людини Національної поліції України, зазначено, що протягом року було лише 2386 звернень по медичну допомогу у зв'язку з тілесними ушкодженнями, які їм заподіяли працівники поліції. При цьому кількість звернень майже вдвічі перевищує показник 2015 р. [7, с. 9]. Зрозуміло, що наведені цифри можна вважати орієнтовними, оскільки існує ситуація з неналежною фіксацією таких випадків медичним персоналом, ненадання інформації пацієнтами, що тілесні ушкодження були нанесені саме працівниками поліції, та ін.

Складним періодом як для держави, так і суспільства став час карантину, спричиненого пандемією COVID-19. На поліцію було покладено завдання забезпечення дотримання карантинних заходів та обмежень. У звіті, підготовленому правозахисною ГО «Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів» (Асоціація УМДПЛ) за результатами кабінетного дослідження, серед найпоширеніших порушень прав людини зазначають: затримання без достатніх на те підстав; використання фізичної сили за відсутності для цього нагальної потреби; надмірне застосування фізичної сили, у тому числі з використанням небезпечних для життя прийомів; застосування фізичних заходів впливу без урахування статі, віку та інших індивідуальних особливостей особи; невинуватого ситуацією застосування спеціальних засобів обмеження рухомості (кайданки тощо); відмова пояснити затримуваний особі підстави для затримання; застосування фізичної сили без заздалегідь зробленого попередження про такі наміри; відсутність фіксації обставин та порядку проведення затримання за допомогою портативних нагрудних відеореєстраторів [8, с. 4].

Наведемо думку самих поліцейських щодо поширення насильства, яка була отримана ХІСД при опитуванні 2120 працівників поліції у 2020 р.:

Таблиця 1

Думки поліцейських щодо поширеності незаконного насильства в поліції (у %) [5, с. 20]

	Дуже поширене	Скоріше поширене	Скоріше непоширене	Не поширене	Важко відповісти
Поліція	0,9	3,1	30,9	52,7	12,4
Патрульна поліція	0,9	4,7	31,5	52,4	10,5

Тобто, поліцейські не вважають незаконне насильство поширеним.

Розуміючи важливість реалізації принципу дотримання прав людини у діяльності правоохоронців, наведемо результати соціологічного опитування, проведеного Науковою лабораторією соціологічних та кримінально-правових досліджень ДДУВС у 2022 р. серед здобувачів вищої освіти 2-4 курсів університету з метою з'ясування думки майбутніх правників про дотримання прав людини працівниками поліції. Вибірка склала 706 осіб. Щодо оцінки дотримання прав людини в Україні загалом та Національній поліції України, зокрема, маємо такий розподіл відповідей: *в Україні в цілому*: дотримуються повністю – 59,5 %, переважно дотримуються – 37,3 %, переважно порушуються – 2,7 %, значно порушуються – 0,5 %. *В Національній поліції*: дотримуються повністю – 68,6 %, переважно дотримуються – 28 %, переважно порушуються – 2,8 %, значно порушуються – 0,6 %. Тобто, на думку 95 % здобувачів вищої освіти ДДУВС, права людини дотримуються повністю та в переважному обсязі як в Україні, так і в Національній поліції, на рівні 3 % відзначають порушення. На наступне запитання «Якщо ви вважаєте, що порушення прав людини поширені у Національній поліції, то які причини цього?» лише 47,9 % зазначили, що таких порушень немає; серед тих, хто вважає, що є, серед причин були названі такі:

(оскільки здобувачі вищої освіти могли обрати до 3-х відповідей, сума відповідей складає більше 100 %):

- 1) провокації з боку затриманих, підозрюваних – 30,9 %;
- 2) тиск на поліцейських з метою досягнення певної кількості арештів та засуджених – 25,4 %;
- 3) необхідність швидкого отримання доказів та розкриття злочинів – 17,3 %;
- 4) безкарність поліцейських, які порушують права, – 16,7 %;
- 5) усвідомлення влади над іншими – 16,3 %;
- 6) відсутність достатніх ресурсів для належного розслідування – 14,6 %;
- 7) низька кваліфікація правоохоронців – 11,6 %;
- 8) наявна методика розслідування злочинів у поліції, що будується на отриманні зізнання від підозрюваного, – 5,2 %;
- 9) так було завжди і так буде – 3,5 %;
- 10) інакше працювати в поліції неможливо – 3,1 %.

Тож, основними причинами порушення прав людини, на думку опитаних, є провокації з боку затриманих, підозрюваних; тиск на поліцейських з метою досягнення певної кількості арештів та засуджених; необхідність швидкого отримання доказів та розкриття злочинів; безкарність поліцейських, які порушують права; усвідомлення влади над іншими.

Такі дії здобувачі вищої освіти вважають виправданими у таких випадках:

- 1) для розкриття особливо тяжких злочинів (убивств, зґвалтувань, злочинів проти дітей тощо) – 31,7 %;
- 2) для швидкого розкриття злочинів – 15,7 %;
- 3) як покарання та помста гвалтівникам та вбивцям – 13,9 %;
- 4) коли без цього неможливо довести провину підозрюваного – 9,8 %;
- 5) якщо особу спіймали на місці вчинення нею злочину – 13,5 %;
- 6) для покращення показників розкриття злочинів – 6,7 %;
- 7) для припинення діяльності осіб, що схильні до скоєння злочинів – 9,6 %;
- 8) для забезпечення порядку в ізоляторі тимчасового тримання – 3,1 %;
- 9) такі дії невинуваті за жодних обставин – 31,2 %;
- 10) важко відповісти – 33,4 %.

Зазначені відповіді здобувачів співвідносяться з відповідями українців щодо можливих причин виправдання порушення прав людини та застосування насильства з боку працівників поліції.

На запитання щодо можливості обмеження прав людини ряду депривованих та вразливих груп населення, отримали від майбутніх правників такі відповіді:

Таблиця 2

Думки здобувачів вищої освіти про обмеження прав певних груп (у %)

<i>Групи</i>	<i>Не можуть бути обмеженими</i>	<i>За певних обставин можуть бути децю обмеженими</i>	<i>Повинні бути обмеженими</i>	<i>Важко відповісти</i>
Наркозалежні	33	44,3	15,6	7,1
ЛГБТІ-спільнота	61,2	21,4	10,1	7,4
Колишні ув'язнені	45,6	28,4	20,5	5,5
Ромська етнічна група	68,6	20,7	5,9	4,8
Безхатченки	74,1	19,1	1	5,8
Особи похилого віку	88,1	8,9	0,7	2,3
Особи з інвалідністю	87,7	9,6	0,4	2,3
Особи з ВІЧ-статусом	67,3	27,3	2	3,4
Особи з психічними хворобами	35,6	48,7	12,2	3,5
Внутрішньо переміщені особи	82,3	13,5	0,7	3,5
Особи без громадянства	54,3	38,2	3,4	3,8
Секс-працівниці (-ки)	56,1	26,1	9,1	8,8

Отримані дані корелюють з результатами інших соціологічних досліджень. За експертними оцінками правозахисних організацій, особливо високого ризику порушення прав людини від рук працівників поліції зазнають споживачі наркотиків; особи, які були раніше засуджені; люди з психічними захворюваннями; секс-працівниці (-ки); інші меншини. Так, під час опитування ХІСД 2020 р., серед 1616 жінок – респонденток було виявлено 110 випадків (6,8 %), коли вони зазнавали від працівників поліції гендерно-зумовленого насильства у вигляді образ, специфічних жаргів, погроз, шантажу, використанням фраз із сексуальним контекстом, побиття та ін. [6, с. 33]. Належність до ЛГБТІК-спільноти робить людину уразливішою при контакті з поліцією. В ході якісного дослідження «Проблеми дискримінації та насильства з боку правоохоронних органів стосовно ЛГБТ», здійсненого у 2021 р. ХІСД та Харківською правозахисною групою, зафіксовано, що «ЛГБТ часто стають жертвами дискримінації, принижень, вербального та фізичного насильства, вимагання або ігнорування з боку поліції. Найскладніше доводиться представникам ЛГБТ-спільноти в тому випадку, коли...їх затримують або доставляють до відділу поліції. У момент, коли вони переходять під повний контроль працівників правоохоронних органів і стають вкрай уразливими, цим часто користуються поліцейські, що вже створює умови і для незаконного позбавлення свободи пересування, і для вербального або незаконного фізичного насильства» [9, с. 5]. На думку опитаних представників ЛГБТІК, ключовою причиною насильства в поліції є відсутність належного виховання та укорінені стереотипи щодо них, зокрема уявлення про гомосексуальні та трансгендерні орієнтації як психічні відхилення.

Враховуючи зв'язок між стереотипами, упередженнями та порушенням прав людини, в опитувальник здобувачів вищої освіти ДДУВС були поставлені запитання, які дозволили зафіксувати стереотипи майбутніх поліцейських.

Таблиця 3

Стереотипні думки здобувачів вищої освіти ДДУВС (у %)

	Так	Ні
Всі роми крадуть і торгують наркотиками	10,8	89,2
Ув'язнені не вартують ввічливого ставлення	14,6	85,4
Призначення жінки – народжувати дітей та створювати затишок у родині	17	83
ЛГБТІК-спільнота – це збоченці, їх потрібно лікувати	19,4	80,6
Згвалтована дівчина сама винна, не потрібно провокувати	3,3	96,7
Безхатченки – зайві у суспільстві люди	8,1	91,9
Зізнання з підозрюваного можна лише «вбити»	4	96
Люди з інвалідністю мають навчатися та працювати вдома	12,5	87,5

З таблиці видно, що переважна більшість здобувачів вищої освіти не поділяє зазначені стереотипи; найпоширенішими є уявлення про збоченість ЛГБТІК-спільноти; «сімейне призначення» жінок; «другосортність» колишніх ув'язнених та те, що люди з інвалідністю мають працювати вдома. Такі уявлення мають бути пропрацьовані з тим, щоб у подальшій діяльності не завадили реалізації принципу прав людини. Наприклад, потерпілі від злочинів ненависті за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (СОІ) в Україні рідко звертаються з метою захисту своїх прав до правоохоронців: у 2018 р. потерпілі зверталися до поліції лише у 61 випадку із задокументованих загалом 365 випадків порушень прав ЛГБТІК; у 2019 р. – 64 рази з 331 випадку; у 2020 р. – 70 із 186. Це пояснюється побоюванням розкриття конфіденційної інформації, недовірою до правоохоронців, незначністю порушення тощо. На жаль, поширеною практикою є бездіяльність поліції при блокуванні та фізичних нападах на ЛГБТІК організації та заходи з боку їх агресивних опонентів. Слідчі кваліфікують злочини з гомофобних мотивів не як злочини ненависті, а як звичайні злочини, без мотивів нетерпимості. Так, у випадку спричинення шкоди здоров'ю потерпілих, слідчі кваліфікують дії нападників за статтею 125 КК України, а напади на ЛГБТІК заходи кваліфікуються як стаття 296 КК України [10, с. 3]. Такі дані надає правозахисний ЛГБТ-Центр «Наш світ».

У 2016 р. розпочало свою діяльність Управління дотримання прав людини Національної поліції України (УДПЛ), яке здійснює реалізацію державної політики у сферах дотримання прав людини під час надання поліцейських послуг та є уповноваженим підрозділом з питань дотримання гендерної рівності [11]. На запитання

щодо обізнаності здобувачів вищої освіти ДДУВС про діяльність УДПЛ, отримано такі відповіді: знаю детально про діяльність УДПЛ – 47,7 %, знаю в загальних рисах – 42,9 %, чув про УДПЛ, але не знаю, чим воно займається – 5,2 %, взагалі не чув про УДПЛ – 4,2 %. Тобто переважна більшість здобувачів вищої освіти знає про існування Управління та його діяльність.

Загалом опитування виявило, що майбутні працівники поліції, з одного боку, розуміють важливість дотримання прав людини, з іншого – розділяють поширені серед українців стереотипні уявлення про вразливі групи населення, що може у подальшому призвести до упереджень та дискримінації.

Висновки. Отже, соціологічні дослідження є вагомим джерелом інформації щодо дотримання прав людини з боку української поліції. Важливість саме соціологічного супроводу обумовлена й тим, що, по-перше, не публікується офіційної інформації щодо порушень; по-друге, наявна системи збору та аналізу скарг на дії працівників поліції є неефективною, оскільки більшість скарг на насильство з боку поліцейських розглядається саме в поліції; по-третє, значна кількість потерпілих не звертається зі скаргами. Тому реальна ситуація з дотриманням прав працівниками поліції є проблематизованою, і дані соціологічних обстежень мають важливе значення для розуміння ситуації. При цьому, здійснюючи загальну підготовку майбутніх правоохоронців, необхідно пам'ятати про те, що поліція в демократичних країнах допомагає підтримувати демократичні цінності і сама сповідує ці цілі й цінності, тому в професійну підготовку співробітників поліції мають бути широко включені курси з прав людини, розроблені та адаптовані посібники з питань дотримання та захисту поліцією прав людини. Це дозволяє поліції на всіх рівнях глибоко зрозуміти та усвідомити важливість принципу дотримання прав людини в їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Демичева А. Правозахисне поле сучасної України: взаємодія державних та недержавних акторів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3 (112). С. 65-72.
2. Довіра населення до Національної поліції України. Результати опитування громадської думки (національний звіт) ; за заг. ред. А.В. Орлова. Київ : Центр стратегічного розвитку територій, 2019, 89 с.
3. Підсумково-аналітичний звіт з опитування громадськості щодо оцінки рівня довіри населення до Національної поліції на загальнодержавному рівні. Виконавець ТОВ «Форсервіс юа сейлз». 2020, 57 с. URL : <https://www.npu.gov.ua/activity/zviti/richni-zviti/>.
4. «За відсутності складу злочину»: ціна безкарності працівників правоохоронних органів в Україні. Київ : Amnesty International, 2011. 61 с.
5. Національний моніторинг незаконного насильства в поліції в Україні протягом періоду 2004-2018 рр. / Д. Кобзін, А. Черноусов, С. Щербань, В. Батчасв. Харків : ТОВ «Видавництво „Права людини”», 2019. 52 с.
6. Кобзін Д., Черноусов А., Щербань С. Національний моніторинг незаконного насильства в поліції в 2020 р. Харків : Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД), 2020. 64 с.
7. Неналежне поведіння в діяльності національної поліції України: прояви, поширеність, причини. Аналітичний звіт за результатами дослідження : за заг. ред. Ю. Белоусова. Рада Європи. Київ : ПП «Видавництво «Фенікс», 2017. 90 с.
8. Дотримання поліцією прав громадян при затриманні за порушення правил карантину / Уклад. В. Батчасв. Київ : Асоціація УМДПЛ, 2020. 30 с.
9. Проблеми дискримінації та насильства з боку правоохоронних органів стосовно ЛГБТ. Результати якісного дослідження / Д. О. Кобзін, С. В. Щербань. Харків : ТОВ «Видавництво «Права людини», 2021. 60 с.
10. Кравчук А. Незахищені ознаки. Звіт за результатами дослідження ефективності правового захисту від злочинів з мотивів нетерпимості за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в контексті українського законодавства та правозастосовної практики. Київ : Правозахисний ЛГБТ-Центр «Наш світ», 2021. 11 с.
11. Управління дотримання прав людини. URL : <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/upravlinnya-dotrimannya-prav-lyudini.html>.

Надійшла до редакції 20.09.2022

References

1. Demycheva, A. (2021) Pravoza khysne pole suchasnoyi Ukrayiny: v zayemodiya derzhavnykh ta nederzhavnykh aktoriv [The human rights field of modern Ukraine: the interaction of state and non-state actors]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnykh*

sprav. № 3 (112), pp. 65-72. [in Ukr.].

2. Dovira naselennya do Natsionalnoi polititsiyi Ukrainy. Rezultaty opytuvannya hromadskoyi dumky (natsionalnyi zvit) [Public trust in the National Police of Ukraine. Results of a public opinion poll (national report)] ; za zahal. red. A.V. Orlova. Kyiv : Tsentr stratehichnoho rozvytku terytorii, 2019, 89 p. [in Ukr.].

3. Pidsumkovo-analitychnyi zvit z opytuvannya hromadskosti shchodo otsinky rinvnia doviry naselennya do Natsionalnoi polititsii na zahalnodержavnomu rivni [In conclusion – an analytical report on a public survey on the assessment of the level of public trust in the National Police at the national level]. Vykonavets TOV «Forservis yua seilz». 2020, 57 p. URL : <https://www.npu.gov.ua/activity/zviti/richni-zviti/>. [in Ukr.].

4. «За відсутності складу злочynu»: tsina bezkarnosti pratsivnykiv pravookhoronykh orhaniv v Ukraini [«In the absence of the composition of the crime»: the price of impunity for law enforcement officers in Ukraine]. Kyiv : Amnesty International, 2011. 61 p. [in Ukr.].

5. Natsionalnyi monitorynh nezakonnoho nasylstva v polititsii v Ukraini protiahom periodu 2004–2018 rr. [National monitoring of illegal police violence in Ukraine during the period 2004-2018] / D. Kobzin, A. Chernousov, S. Shcherban, V. Batchaiev. Kharkiv : TOV «Vydavnytstvo „Prava liudyny”», 2019. 52 p. [in Ukr.].

6. Kobzin, D., Chernousov, A., Shcherban, S. (2020) Natsionalnyi monitorynh nezakonnoho nasylstva v polititsii v 2020 r. [National monitoring of illegal police violence in 2020]. Kharkiv : Kharkivskiy instytut sotsialnykh doslidzhen (KhISD), 64 p. [in Ukr.].

7. Nenalezhne povodzhennia v diialnosti natsionalnoi polititsii Ukrainy: proiavy, poshyrenist, prychny. Analitychnyi zvit za rezultatamy doslidzhennia [Misbehavior in the activities of the national police of Ukraine: manifestations, prevalence, causes. Analytical report based on research results] ; za zah. red. Yu. Bielousova. Rada Yevropy. Kyiv : PP «Vydavnytstvo «Feniks»», 2017. 90 p. [in Ukr.].

8. Dotrymanna polititsiieu prav hromadian pry zatrymanni pry porushennia pravyl karantynu [Police compliance with the rights of citizens when detained for violating quarantine rules] / uklad. V. Batchaiev. Kyiv : Asotsiatsiya UMDPL, 2020. 30 p. [in Ukr.].

9. Problemy dyskryminatsiyi ta nasylstva z boku pravookhoronykh orhaniv stosovno LHBT. Rezultaty yakisnoho doslidzhennia [Problems of discrimination and violence by law enforcement agencies in relation to LGBT people. Results of qualitative research] / D. O. Kobzin, S. V. Shcherban. Kharkiv : TOV «Vydavnytstvo „Prava liudyny”», 2021. 60 p. [in Ukr.].

10. Kravchuk, A. (2021) Nezakhyscheni oznaky. Zvit za rezultatamy doslidzhennia efektyvnosti pravovoho zakhystu vid zlochnyv z motyviv neterpymosti za oznakamy seksualnoi orientatsii ta gendernoi identychnosti v konteksti ukrainskoho zakonodavstva ta pravozastosovnoi praktyky [Unprotected features. Report on the results of a study of the effectiveness of legal protection against crimes motivated by intolerance based on sexual orientation and gender identity in the context of Ukrainian legislation and law enforcement practice]. Kyiv : Pravozakhysnyi LHBT-Tsentr «Nash svit», 11 p. [in Ukr.].

11. Upravlinnia dotrymanna prav liudyny [Human Rights Compliance Office]. URL : <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/upravlinnya-dotrimannya-prav-lyudini.html>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Alla Demycheva. Role of sociological information in the study of observance of the principle of human rights by the National Police of Ukraine. Sociological research is an important source of alternative official information regarding (non)compliance with human rights by the Ukrainian police. The importance of sociological information in particular is due to the fact that, firstly, official information on violations is not published; secondly, the existing system of collecting and analyzing complaints about the actions of police officers is ineffective, since most complaints about violence by police officers are considered by the police; thirdly, a significant number of victims do not file complaints. Therefore, it is very difficult to assess the real scale of human rights violations by the police.

Research on various aspects related to human rights violations by police officers takes place mainly within the framework of grant programs and is carried out by international and national public human rights organizations. It is also necessary to note independent surveys of the public regarding the assessment of the level of trust (includes questions about the behavior of police officers during interaction with citizens, types of inappropriate behavior) of the population to the National Police of Ukraine. So, we are talking about the fact that sociological information is a powerful source of knowledge about the real state of human rights compliance by the police, public opinion on this issue, which is presented in informational and analytical reports, and which should become one of the grounds for making appropriate decisions on the management behalf.

The article reviews the results of sociological research on the implementation of the principle of respect for human rights by leading human rights organizations in recent years. The results of the research carried out by the Scientific Laboratory of Sociological and Criminal Legal Research of the State University of Internal Affairs on this topic are presented, so that future lawyers, on the one hand, understand the importance of observing human rights, and on the other hand, they have fairly common stereotypes about vulnerable groups of the population, which may further lead to prejudices and discrimination.

Keywords: *human rights, National Police of Ukraine, human rights in police activity, sociological information, analytical reports, sociological research.*